

Lekmannarevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
UMEÅ ENERGI AB

Grundläggande granskning 2023

1. Inledning och bakgrund

Kommunrevisionen granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de lekmannarevisorer som utsetts i företag enligt kommunallagens 10 kap. 2–6 §§, även verksamheten i dessa juridiska personer.

Lekmannarevisorn ska, enligt aktiebolagslagens 10 kap. 3 § granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Enligt God revisionsred 2022 ska den grundläggande granskningen innehålla:

- Granskning av måluppfyllelse.
- Granskning av styrning och intern kontroll.

Granskningen har sin utgångspunkt i God revisionsred, samt risker som framkommit i lekmannarevisorernas risk- och väsentlighetsanalys 2023.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att ge lekmannarevisorn underlag till sin granskningsrapport där denne ska uttala sig om bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?
- Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
- Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser Umeå Energi AB och är avgränsad till verksamhetsåret 2023. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2023.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen, aktiebolagslagen (8 kap. 4 och 8 §§), god revisionsred 2022 samt:

1.3.1 Riktlinjer för aktiverande styrning (2021-03-09)

Fullmäktige antog år 2021 riktlinjer för aktiverande styrning.¹ Av riktlinjerna framgår hur fullmäktige ska styra de kommunägda bolagen genom grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag.

Fullmäktige ska fastställa ett skriftligt grunduppdrag för samtliga helägda kommunala bolag. Grunduppdraget är specifikt för respektive bolag och förtydligar både bolagets kommunala ändamål och bolagets roll och ansvar. Grunduppdrag ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Bolagens grunduppdrag framgår av bolagsordningen och konkretiseras i ägardirektiv.

Inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige och ska ge riktning och förändring inom ett avgränsat område som berör flera kommunala aktörer. Fullmäktiges inriktningsmål gäller för minst en mandatperiod och kan riktas till namngivna nämnder eller bolag om dessa särskilt ska prioritera arbetet med just detta inriktningsmål. Inriktningsmål som riktas till kommunala bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv.

Utöver grunduppdrag och inriktningsmål kan fullmäktige tilldela enskilda bolag tilläggsuppdrag. Dessa kan om så krävs infogas i bolagets ägardirektiv.

1.3.2 Bolagsordning

I bolagsordningen framgår omfattningen av bolagets verksamhet samt bolagets ändamål och grunduppdrag.

1.3.3 Generella ägardirektiv

Fullmäktige antog i mars 2021 generella ägardirektiv för styrning av de kommunala bolagen. De generella direktiven innehåller krav och riktlinjer för samtliga hel- eller majoritetsägda bolag i bolagskoncernen och avser bland annat:

- Efterlevnad av lagar och styrning från fullmäktige
- Innehåll och form för bolagsstyrelsens arbetsordning
- Innehåll och form för VD-instruktion
- Uppföljning och rapportering
- Samverkan

Av de generella ägardirektiven framgår även att Bolaget ska stödja uppfyllandet av Umeå kommuns vision och övergripande mål. Umeå kommuns vision och övergripande mål för perioden 2022 – 2025 är följande:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.
- Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden.
- Mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv
- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

¹ Kommunfullmäktige 2021-03-29

- Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Bolagets verksamhet ska vidare bedrivas i enlighet med följande tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige:

- Uppdrag 8: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

1.3.4 Specifika ägardirektiv

De specifika ägardirektiven anger bolagets grunduppdrag och de mål som bolaget har att förhålla sig till, såväl ekonomiska mål, klimat- och miljömål samt kommunfullmäktiges mål.

Verksamheten ska bedrivas utifrån vissa ekonomiska grundkrav som mäter lönsamheten och den finansiella styrkan. För precisering av de ekonomiska grundkraven fastställs följande ägarkrav:

- Förräntningen bör ej understiga 7 procent vid slutet av perioden.
- Soliditeten bör ej understiga 40 procent vid slutet av perioden.
- Kassaflödet från rörelsen ska under perioden vara positivt och bör vid slutet av perioden uppgå till ca 75 Mkr per år. *
- Självfinansieringsgraden bör vid slutet av perioden uppgå till 100 %.

** Med reservation för investeringar inom värmerörelsen för att möta klimatmålet, i enlighet med Umeå kommuns miljömål*

Bolaget ska aktivt driva miljö- och klimatfrågor i sin verksamhet. Bolaget ska upprätta mätbara mål som genom förvaltningsberättelsen i årsredovisningen följs upp årligen. Bolagets långsiktiga mål är att vara helt klimatneutralt.

Av kommunfullmäktiges mål, som anges ovan, så framgår det av ägardirektivet att bolaget särskilt träffas av nedan mål och uppdrag:

- Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Uppdrag 1: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för tillväxt i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.

- Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

Uppdrag 12: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för klimatneutralitet i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.

- Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Uppdrag 18: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda nämnder och bolag upprätta program för digitalisering i enlighet med kommunfullmäktiges riktlinjer för aktiverande styrning.

1.4 Genomförande

Granskningen har genomförts genom löpande insamling av fakta och iakttagelser (tex via styrelsens protokoll och tillhörande underlag såsom mål- och budgetdokument, ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter, bokslut). Dialoger har genomförts med VD och styrelsens presidium två gånger under året. Avstämningar har genomförts med bolagets auktoriserade revisor.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende verksamhetsstyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Fastställt en affärsplan som baseras på bolagsordning och ägardirektiv		<p>Styrelsen beslutar årligen om tre huvudsakliga styrdokument; Vår plattform, Vägval samt Mål för kommande treårsperiod. Dessa tre styrdokument utgör sedan grunden för planeringsprocessen för kommande verksamhetsår.</p> <p>Styrelsen beslutade 2022-06-22 om riktning och mål för 2023–2025. Där framgår affärsutmaningar och bolagets övergripande mål.</p> <p>På styrelsens sammanträde 2022-12-15 beslutades en koncernplan för 2023 som tydliggör uppdrag och utgångspunkter, plattform och riktning. I samband med beslut om koncernplan gjordes också vissa justeringar i målen för 2023.</p>
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport		<p>Bolaget har upprättat en koncernövergripande uppföljningsrapport mot mål och genomförda aktiviteter som anges i årsplan 2023.</p> <p>Styrelsen erhåller återrapportering avseende verksamhetens utveckling vid varje styrelsemöte. Därtill sker uppföljning i VD-rapport. I VD-rapporten ingår uppföljning av måltal, information om särskilda händelser samt fördjupad information kopplat till de övergripande målen.</p>
Uppnår grunduppdrag enligt ägardirektivet		<p>Merparten av målen nås för året. Avvikelser återfinns avseende förräntningen (3,5 % och bör ej understiga 7 % vid slutet av perioden enligt ägardirektiv), nöjda kunder, samt medarbetare (måltal som inte uppnås avser arbetsrelaterade sjukdomar). Därtill noterar vi även en avvikelse avseende utsläpp från skorsten (totalt</p>

		utsläpp fossilt CO2 ack (kton) 72,5, att jämföra mot mål om 71,3).
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Övriga iakttagelser

2.1.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende ekonomistyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	Styrelsen beslutade om budget för år 2023 den 2022-12-15.
Följt upp ekonomin i delårsrapport	✓	Ekonomin har följts upp under året genom tertialårsrapporter. Dessa har presenterats för styrelsen under maj, september och november.
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	Uppföljning per helår har dels skett genom fastställande av årsredovisning, dels i rapport till kommunstyrelsen för perioden januari-december 2023.
Når måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Bolaget redovisar ett resultat på 65 mkr, jämfört med budgeterat resultat på 140 mkr. Resultatet har påverkats av en hög inflation, som bland annat medfört högre biobränslepriser (en ökning med ca 80 % mellan 2022 och 2023), nedskrivningar av fjärrvärmenät och vindkraftverk, inventeringar och resultat från intressebolag.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Övriga iakttagelser

Styrelsen får löpande information om den ekonomiska utvecklingen, samt vad som ligger bakom eventuella avvikelser.

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende intern kontroll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Genomfört en riskanalys	✓	En riskanalys har genomförts där risker identifierats och värderats. Utifrån riskanalysen har åtgärder identifierats avseende hur respektive risk ska hanteras, genom att eliminera, reducera, överföra eller acceptera risken. Riskerna har också kopplats till bolagets/koncernens affärsarkitektur. Se protokoll 2023-01-26, § 8.
Beslutat om kontrollmoment utifrån identifierade risker	✓	Styrelsen har fastställt en internkontrollplan som bland annat omfattar de åtgärder för att minska och begränsa identifierade risker för 2023. Se protokoll 2023-01-26, § 8.
Följt upp resultatet av genomförda kontrollmoment	✓	Uppföljning av identifierade risker sker i samband med årsbokslut. Där framgår de åtgärder som vidtagits under året kopplat till samtliga identifierade risker, oavsett väsentlighetsgrad.
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	Inga väsentliga iakttagelser har noterats

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Övriga iakttagelser

2.3.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen i allt väsentligt har säkerställt en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt.

2.4 Beslutsunderlag och protokoll

Nedan redogörs för de förtroendevalda revisorernas iakttagelser och bedömningar avseende bolagets beslutsunderlag och protokoll under 2023.

Kontrollpunkt		Kommentar/hänvisning till protokoll
Styrelsens beslutsunderlag och protokoll är tydliga	✓	Samtliga protokoll för Umeå Energi AB inklusive eventuella beslutsunderlag har översiktligt kontrollerats och bedöms vara tydliga.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.4.1 Bedömning

Vi bedömer att protokoll och beslutsunderlag är tydliga.

3. Sammanfattade bedömning

I vår översiktliga granskning av Umeå Energi AB har vi inte hittat några väsentliga avvikelser. Vi bedömer därför att styrelse och VD i allt väsentligt har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vidare bedömer vi att styrelse och VD har säkerställt en tillräcklig intern kontroll.

Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?	Ja	Styrelsen har fastställt en koncernplan för 2023 som tydliggör uppdrag, utgångspunkter, plattform och riktning. Därtill har beslut fattats avseende strategiska vägval och övergripande mål för 2022-2024. Styrelsen erhåller återrapportering/uppföljning avseende såväl verksamhetens utveckling som av fastställda mål vid varje styrelsemöte. Efter årets slut erhåller styrelsen en samlad uppföljning av mål och genomförda aktiviteter mot årsplan 2023.
Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?	Ja	Styrelsen har fastställt en budget för år 2023. Delårsrapporter har upprättats efter första och andra tertialen och godkända av styrelsen. Årsredovisning har fastställts av styrelsen. Styrelsen har fått information om den ekonomiska utvecklingen löpande under året, samt om vad som ligger bakom eventuella avvikelser.
Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?	Ja	Styrelsen har en fastställd struktur för intern kontroll som utgår från en riskanalys/riskvärdering. Styrelsen har fastställt en internkontrollplan som följts upp, där det också framgår vilka åtgärder som vidtagits under året kopplat till samtliga identifierade risker, oavsett väsentlighetsgrad.
Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga och ändamålsenliga?	Ja	Samtliga styrelseprotokoll är justerade och numrerade. Fattade beslut framgår tydligt.